

Naše okupljanje danas je rezultat verovatno najvažnijeg događaja unazad nekoliko decenija za našu struku - NAS koju je donelo MSGI je dobila nedvosmislenu podršku celokupnog arhitektonskog ekosistema u zemlji i to je dokument oko kojeg ćemo graditi našu profesiju u budućnosti.

Pripremajući se za ovaj forum, mislim mi je prolazio naslov ovogodišnjeg Salona arhitekture – **Imamo politiku** i setila sam se najstarije zapisane ali i čini mi se najjezgovitije misli o arhitekturi: arhitektura je forma umetnosti **koja promovira društveno dobro**. Nju je izrekao Platon u svojoj Državi.

Arhitektura i građena sredina su, još od prvih formi društvenog uređenja **bile promotori društvenih vrednosti i mnogo pre informacionih sistema bile su artificijelni produžetak našeg tela, svesti i društva**. Stara je dakle misao da kvalitet građene sredine i estetika ne mogu biti odvojeni od politike niti se dešavaju izvan nje. I aktuelna je i danas.

Kada se kaže da je arhitektura odraz vremena u kome nastaje, najpre treba misliti na politiku i kulturu iz koje nastaje.

Govori se uveliko i globalno da je naša profesija u krizi, po tome nismo unikatni. Pitanje je gde smo mi na **toj skali krize ali i još važnije da li je kriza prava reč? Ili je posredi kompleksnost današnjeg vremena, koju najpre trebamo razumeti** kako bismo bili uticajni?

U istraživanju kanadskog instituta za arhitekturu o ulozi arhitekta u društvu 21. veka nalazi se zanimljiv grafikon – 1700.g. proces donošenja odluka u projektovanju bio je 100% u rukama arhitekata, 1800.g 75% a 25% u rukama lantske arhitekata, 1875.g. 50% preuzimaju građevinski inženjeri, inženjeri drugih struka, 1900.g. uloga arhitekta učestvuje sa 25% a 2000-te su period dominacije projekt menadžera i developera gde u procesu gradnje arhitekta učestvuju sa manje od 15%.

Ako promenimo svest shvatićemo da ove činjenice **nisu prilog konstataciji krize i nemoći**, već predstavljaju **kompleksnost 21. veka**, i takvo razumevanje je polazna tačka **za građenje funkcionalnosti struke**.

Kakva je naša uloga i pozicija u kompleksnoj realnosti 21 veka, trebamo li biti vizionari ili implementatori, filozofi ili praktičari, edukatori ili edukovani, lideri ili specijalisti, u dijalogu ili proklamatori, aktivisti ili posrednici, pitani ili oni koji propituju?

Najveća snaga i doprinos arhitektonskog delovanja **je princip sinteze. Sinteza zaključaka i informacija je danas** u ovoj kompleksnosti problema, izazova i učesnika **potrebna više nego ikada**.

A za sintezu pre svega, potrebno je razumevanje i dijalog.

Potreban nam je dijalog na svim nivoima –dijalog unutar struke sa ciljem da postanemo istinski partner društvu, dijalog sa drugim akterima u procesu gradnje od eksperata za ekologiju i održivost, preko investitora do poznavaoaca tržišta i ekonomije i posledično potreban nam je dijalog sa društvom odn. potreban nam je dijalog sa donosiocima odluka koji je izostao u prethodnih najmanje 20 godina i mnogi izazovi sa kojima se trenutno suočavamo u javnom životu posledica su toga što sve do današnjeg skupa nismo imali niti jednu platformu dijaloga gde bi mogli da čujemo jedni druge.

Cilj foruma.

Nadam se da će ovaj forum i prvi strateški dokument predstavljati, **ključan i možda prelomni trenutak u izgradnji** procesa saradnje sa ministarstvima pre svega građevine, kulture i obrazovanja, ministarstva za javna ulaganja, nauke i ministarstva državne uprave i lokalne samouprave.

Bez dobre politike = bez dobrog planiranja nema odgovorne i kvalitetne arhitekture i građene sredine odn. nema održive budućnosti i rezultat je isti kao u neplanskoj gradnji.

Potreban nam je dakle nacionalni konsenzus o arhitektonskoj delatnosti kao delatnosti od nacionalnog interesa.

Ipak potrebno je i da prepoznamo gde zaista jeste mesto domaće krize delovanja naše struke. I ono je najpre u procesu donošenja odluka, koji je nedovoljno izgrađen i neadekvatan zahtevima vremena u kome delujemo.

Potreban nam je dakle **legislativno podržan proces donošenja odluka o građenoj sredini i arhitekturi**, u kome struka treba da dobije suštinsko mesto.

Potrebno je da arhitektonska struka preuzme odgovornost za građenu sredinu a to je moguće jedino nakon osnivanja samostalne arhitektonske komore.

Na putu do osnivanja komore potrebni su nam funkcionalni mehanizmi sprovođenja politika kvaliteta arhitekture i građene sredine:

- formiranje Nacionalnog saveta za Arhitekturu, kako je i predviđeno Nac. arh. Strategijom;
- formiranje institucija Državnog i gradskog arhitekta čime bi personalizovali odgovornost u polju urbanističkog planiranja;
- donošenje pravilnika, standarda i kriterijuma koji se mogu oceniti ili vrednovati;
- jačanje nezavisnih institucija poput načina izbora članova Komisija za planove po kome bi najmanje jedan član bio biran na predlog referentnih profesionalnih organizacija,
- uvođenje obaveznih arhitektonskih konkursa za sve objekte koji se finansiraju javnim sredstvima, kao jedinog načina kojim se obezbeđuje kvalitet arhitektonskih rešenja;
- podizanje nivoa kvaliteta javnih objekata kroz izmenu Zakona o javnim nabavkama po kome je konkurs za dizajn deo postupka u kome se za pobedničko rešenje dodeljuje ugovor o projektovanju a ne nagrade;
- prošle godine je promenjen zakon o javnim nabavkama gde se jedna od glavnih izmena odnosi na odluku da se između ostalih - za arhitektonske usluge ne može primenjivati princip najniže cene prilikom dodele ugovora. Nadamo se da će ova odluka u doglednoj budućnosti biti precizirana i zradom smernica za sprovođenja javnih nabavki arhitektonskih usluga i da će ovaj dokument uključiti pored Kancelarije za javne nabavke i Privrednu komoru Srbije kao i zainteresovanu poslovnu arhitektonsku zajednicu;
- Potrebna je izmena Zakona po kome bila obavezna saglasnost arhitekta na izvedeno stanje objekta pre upotrebne dozvole, čime bi se ojačao status i značaj arhitekata u postupcima vezanim za izgradnju objekta;
- Potrebna nam je edukacija o građenoj sredini i razmena znanja odn. u saradnji sa Ministarstvom obrazovanja uvođenje izbornog predmeta o prostoru i arhitekturi za učenike osnovnih škola;

NAS - Prvi nacionalni strateški dokument za arhitekturu je rezultat zajedničkog rada resornog ministarstva i predstavnika arhitektonske struke i neka to bude samo prvi korak, na zahtevnom putu do finalnog rukovanja u znak pune saradnje.

Dobrodošli na prvi arhitektonski nacionalni forum, na nama je da bude samo jedan u nizu budućih, na trasiranju puta ka saradnji između struke i institucija uprave, koji treba da rezultira izgradnjom novog statusa i integriteta struke.

I da zatvorim krug misli - **polazište i ishodište ove saradnje treba biti zajednička svest da koliko god da mi gradimo našu sredinu, isto toliko i ona gradi budućnost našeg društva.**